

Knjiga *Baštinske teme Boke kotorske* izbor je znanstvenih radova, eseja i ogledâ autora knjige, koji se dva desetljeća sustavno bavi kulturnom baštinom Boke kotorske i hrvatske autohtone zajednice u susjednoj Crnoj Gori. Knjiga obuhvaća izbor tema iz povijesti, povijesti umjetnosti, arhitekture, književnosti i relikviologije. Posebna pozornost posvećena je rekonstrukciji kotorske plemićke obitelji De Gosti iz XIV. stoljeća i kotorskoj srednjovjekovnoj umjetnosti. Zlatarstvo, osobito sakralno zlatarstvo, nikada nije sustavno promišljano u cjelovitosti interdisciplinarnog istraživanja. Autor obrađuje kult bokokotorskih mučenika Petra, Andrije, Lovrijenca, u Dubrovniku zvanih Petilovrijenci, koji prati od njegovih početaka. Kult svete braće Petilovrijenaca jedinstven je hagiografski i kulturološki fenomen dubrovačkog i kotorskog srednjovjekovlja. Najveći dio priloga u knjizi nastao je tijekom godina kao rezultat sustavnog istraživanja pokretne građe iz bokeljskih crkvenih riznica. Nadamo se da je interpretativna metoda našla sretan put uz arhivska i povijesna istraživanja, ponudivši nove spoznaje o uklopljenosti baštine hrvatske zajednice Boke kotorske u cjelovitost hrvatske i europske baštine, uza sve svoje zadane specifičnosti. Autor obrađuje drvenu skulpturu Boke kotorske XV. i XVI. st. kao integralni dio hrvatskih i europskih likovnih tijekova. Isto tako, po prvi put sustavno obrađuje dva iznimno važna kulturna toposa Boke kotorske. Prvi je prikaz svetišta Male Gospe u Gornjoj Lastvi, malo znanog svetišta mornara i težakâ, smještenog na južnim padinama poluotoka Vrmca, a drugi je franjevački samostan sv. Klare u Kotoru – posljednji franjevački samostan u Boki kotorskoj. Autor je poput mrtvozornika jedne civilizacije na zalasku, na temelju sačuvane arhivske građe i umjetnina, pokušao rekonstruirati likovne i duhovne utjecaje te dati njihovu valorizaciju u sklopu sagledavanja nacionalne cjelovitosti kulturne baštine i povijesnog nasljed-

stva, neopterećen suvremenim političkim i kulturnim granicama. Isto tako, autor je u više kratkih studija objavio nove spoznaje o sakralnoj baštini Boke, do kojih je dolazio terenskim radom pri obilasku bokeljske kulturne baštine. Pozornost je, također, dana arhitekturi XIX. i početka XX. stoljeća, kao i hrvatskoj književnoj baštini Boke kotorske. Cijelo poglavlje posvećeno je kotorskom pjesniku Živu Bolici Kokoljiću, važnom hrvatskom pjesniku XVII. stoljeća. Iz arhiva blatske plemićke obitelji Ostojić autor donosi nepoznatu prigodnicu u spomen porinuća bokeljskog jedrenjaka u vlasništvu rođa Sbutega iz Prčanja. Više eseja objavljenih u *Dubrovačkom listu* bavi se suvremenom baštinskom tematikom Boke i poznatim Bokeljima. Knjiga *Baštinske teme Boke kotorske* obuhvaća cijeli niz objavljenih i neobjavljenih znanstvenih radova i poglavlja koji, ujedinjeni na jednome mjestu, svjedoče o dva desetljeća sustavnog istraživanja baštine hrvatske autohtone zajednice u susjednoj Republici Crnoj Gori. Mnoge teme, okupljene na jednome mjestu, pružaju uvid u izučavanje baštinskih tema jedne mikrocjeline hrvatske kulture koja je ostala izvan nacionalnih granica. Don Branko Sbutega, svećenik i intelektualac, autoru je često pružao potporu i kompas u radu na studijama kojima su brazde utrli hrvatski povjesničari umjetnosti Grgo Gamulin i Kruno Prijatelj, kao i zasigurno najplodniji povjesničar Boke XX. stoljeća – kotorski i potonji dubrovački biskup Pavao Butorac. Autor knjige zahvaljuje brojnim pomagačima u radu na terenu: kotorskom biskupu msgr. Iliji Janjiću, pokojnima don Branku Sbutegi i fra Dinku Vlašiću, fra Vitu Smoljanu te paraštanskom nadžupniku don Srećku Majiću, lastovljanskom župniku don Dejanu Turzi, don Pavu Medaču, zaljubljeniku u zavičajnu Boku Željku Brguljanu, ponajviše donačelniku Općine Tivat Iliji Janoviću, kao i Vladi Marvučiću, Hrvat u izbjeglištvu iz Bara. Brojni dani provedeni u Boki kotorskoj na terenskom radu i toplina susretâ s dragim prijateljima i pomagačima omogućila je poseban uvid u kulturnu i duhovnu baštinu danas izmijenjene Boke, one koja je nestala u opustjelim bokeškim palacima i napuštenim crkvama, o kojoj su pisali hrvatski pjesnici Viktor Vida i Jeronim Korner. To je Boka koja je bila osuđena na propast već 1797., kako je prije jednog desetljeća anamnezu postavio don Branko Sbutega. Boka je bila u laganoj agoniji propadanja, dekadenciji zajednice tijekom XIX. stoljeća, kada se ostajalo u Trstu, Carigradu i Mlecima. Slijedili su propast jedrenjaka, ekonomski krah, iseljavanje, da bi potom bremenito XX. stoljeće – razdoblje kada su dva totalitarna sustava i pla-

nirano čišćenje memorije, na koje je prvi upozorio don Srećko Vulović, donijeli konačni kraj s ekumenom Zapada. Odlazilo se nakon političkih progona, ekonomske nemoći i bijega pred novim okrutnim svijetom, koji nije poznavao kulturu Sredozemlja, finog porculana i mletačkih Bogorodica. Danas je najveća opasnost upravo u otimanju memorije hrvatske baštine i u hrvatskoj autocenzuri, koja izbjegava uklopiti izvangraničnu hrvatsku baštinu u nacionalnu cjelovitost. Ova je knjiga prilog poštovanju nacionalne baštinske cjelovitosti i sagledavanju Boke kotorske kao integralnoga hrvatskog kulturnog i duhovnog prostora koji se sada nalazi izvan političkih granica Republike Hrvatske, poštujući pritom političke i povijesne stvarnosti suvremenih europskih standarda.

Dr. sc. Vinicije B. Lupis